

"Förtal bakom Kreugerko

Kreugergruppens konkurs 1932 var den största enskilda ekonomiska krasch som har drabbat Sverige fram till denna tidpunkt, skriver fil dr Sven Olof Arlebäck i sin nyligen utkomna bok om Ivar Kreuger och hans verk. Berättelsen bygger på material som har varit hemligstämplat i 68 år. Kanske var Kreuger & Tolls konkurs resultatet av förtal.

Ekonomisk historia

Kreugerkraschen - storbankernas verk?

Sven Olof Arlebäck

Wallgårds förlag, 2000

Boken om Kreugerkraschen saknar den dramaturgiska knoren i sin berättandeform. Den är lite torr skriven, men koncis, och innehåller förvånansvärt mycket intressant material, som aldrig tidigare har publicerats. För den som är intresserad av ämnet rekommenderar jag trots bristerna gärna denna bok.

Att den 200-sidiga boken om Kreugerkraschen innehåller helt ny information, som först nu har kunnat publiceras, beror på att den svenska regeringen och riksdagen hemligstämplat vad som verkligen hände, under inte mindre än 68 år. Hur detta hemlighetsmakeri har kunnat pågå så länge är svårt att förstå.

I min egenskap av skribent i finansrätt har jag själv skrivit åtskilliga artiklar i såväl fack- som dagspress om vad som hände under den senaste bankkrisen. Det är därför intressant att se vad Arlebäck kommer fram till i sin bok om Kreuger, vad som hände under Kreugerkraschen och jämföra med händelserna som utspelade sig under Sveriges sista stora bankkras.

Små effekter på svensk ekonomi

Konsekvenserna för Sveriges ekonomi i samband med Kreugerkraschen blev knappast märkbara, eftersom gruppens ekonomi främst var internationellt orienterad och de sysselsättningstunga industrierna kunde rekonstrueras, skriver Arlebäck.

Skillnaden mot den senaste bankkrisen är således enorm, eftersom Sverige under denna kris blev av med cirka 60 000 friska företag som tvingades i konkurs. Hittills har denna kris kostat Sverige över 1 000 miljarder plus ränta på 70-80 miljarder kronor, per år, som Sverige nu tvingas betala tillbaka. Sverige fick också en ordentlig arbetslöshet på grund av den senaste bankkrisen.

Mina beräkningar visar att cirka 450 000 människor förlorade sina jobb bara på grund av att de svenska krisbankerna inte kunde uppfylla sin lagstadgade kapitaltäkningsgrad.

Det märkliga med Kreugers konkurs var den förtalskampanj som förekom mot honom i Sverige både före och efter hans död. Både Dagens Nyheter och Affärsvärlden riktade ordentliga kampanjer mot Ivar Kreuger. Arlebäck rapporterar hur Dagens Nyheter redan den 6 april 1932 på sin förstasida berättar att man funnit falska bokslut hos Kreuger i form av borttrollade skuldposter, obefintliga tillgångar och fiktiva toppvinster.

Hans slutsats är att det var den självutslästa kommittén med bland annat representanter för de svenska bankerna, som direkt efter

Ivar Kreugers död tagit på sig uppgiften att utreda Ivar Kreugers affärer, som spred dessa uppgifter i medierna för att kunna nedvärdera panterna till lägsta möjliga nivå och därefter lägga beslag på tillgångarna till överkomliga priser.

Agerandet rimmar i så fall väl med vad som även hände under den senaste bankkrisen då bankerna till och med förmådde den dåvarande regeringen, med Bo Lundgren som "bankminister", att lagstiftningsvägen nedvärdera svenska fastigheter med över 50 procent för att bankerna sedan skulle ha lättare att beslagta dessa fastigheter och säga upp krediter. Under denna period sades också många krediter upp i onödan, för att de inte passade in i bankernas portfölj.

Ingen annan utväg

I samband med Kreugerkraschen fanns det bara ett alternativ, skriver Arlebäck. Konkursalternativet. Detta var ett alternativ som styrelsen i Kreuger & Toll, K & T, inte ens hade bett den självutnämnda kommittén att yttra sig om. Uppgiften som de hade påtagit sig var endast att biträda styrelsen vid utredandet av bolagets affärsställning.

Enligt Arlebäck var den framlagda balansräkningen helt styrd av kommitténs önskan att så snabbt som möjligt få överta innehavda panter för lämnade lån. Nästan alla representanter var ju långivare till K & T och hade endast intresse av att panterna kunde avvecklas så fort som möjligt, och till lägsta möjliga pris.

Vid en genomgång av alla handlingar som finns tillgängliga i Riksarkivet kan Arlebäck konstatera att kommittén inte arbetade seriöst. Alla tillgångar som på minsta sätt kunde ifrågasättas utelämnades helt enkelt i balansräkningen.

Värdet på behållna tillgångar sattes sedan så lågt som det över huvud taget var möjligt att argumentera för - och i den rådande panikstämning som kommitténs ledamöter lyckades skapa i pressen fanns det ingen lägsta nivå. På skuldsidan däremot accepterades alla krav, oavsett om de kunde styrkas eller ej, skriver Arlebäck i sin bok.

När styrelsen för K & T fick ta del av kommitténs rapport ville den i stället förlänga räkenskapsåret för K & T och bordlägga kommitténs rapport, men styrelsen tvingades av kommittén att ompröva sitt ställningstagande. Styrelsen fattade därför sitt beslut att begära bolaget i konkurs, utan en självständig och kritisk granskning av det presenterade underlaget.

Enligt Arlebäck hade varken Ivar Kreugers dödsbo eller Kreuger & Toll i realiteten någon som bevakade deras intressen. Genom den massiva förtalspropaganda som riktade sig mot Ivar Kreuger både före och efter hans död verkar alla ha fallit till föga, och det var helt enkelt ingen som vågade opponera sig. Min bestämda uppfattning,

Ivar Kreugers namn rentväs i Sven Olof Arlebäck's bok. Författaren avslöjar oegentligheter som utfördes av den självutslästa kommitté som skulle utreda Ivar Kreugers affärer efter hans död. De inblandade representanterna från olika storbanker friserade Kreugers siffror och osanna rykten spreds i medierna.

"Alla tillgångar som på minsta sätt kunde ifrågasättas utelämnades helt enkelt i balansräkningen"

efter att ha läst boken, är därför att det inte fanns några skäl till att begära Kreuger & Toll i konkurs över huvud taget!

Samma förtalspropaganda som användes mot Ivar Kreuger, använde sig de svenska krisbankerna av under den sista bankkrisen. För närvarande cirkulerar en lista med över 2 000 namn mellan bankerna, domstolar, polis och åklagare. Personerna på listan anges vara ekonomiska brottslingar, trots att de flesta på denna förtalslista aldrig har varit fällda för något brott.

Värdet på företagens panter nedvärderades och realiserades på ett sätt som saknar motstycke i Sveriges ekonomiska historia. Detta kunde ske genom att krisbankerna under den senaste bankkrisen så upp krediter enligt "löpande band-principen". Med i förväg uppsagda krediter var det inte många företag som över huvud taget kunde eller orkade försvara sina intressen.

Wallenberg en vinnare

De stora vinnarna i Kreuger & Tolls konkurs blev Handelsbanken och Wallenbergsfären, enligt Arlebäck. De stora förlorarna var som vanligt småspararna, i första hand internationella (främst amerikanska och engelska) och i överraskande liten grad de svenska.

Bakom kursen låg knappast några svindlerier från Ivar Kreugers sida, konstaterar också Arlebäck i sin sammanfattning. Inte ens påståendet om utnyttjade "italienska obligationer" har visat sig riktigt.

Även i dag framstår Wallenberg som vinnare i samband med den senaste bankkrisen. Därefter kommer Sparbanksstiftelserna och Handelsbanken. Runt 100 miljarder kronor är vad bankerna (förutom Gota och Nordbanken, som var på obestånd redan 1989 och 1990) gjorde som "engångsvinning" i samband med den svenska bankkrisen 1987-1993.

Till förlorarna räknas hela svenska folket. Genom bankernas agerande ökade den svenska statsskulden med astronomiska 1 000 miljarder kronor! Sverige är åter ett fattigt land, med den största statsskulden i världen per invånare räknat.

Regeringen bör därför snarast släppa sekretessen kring den senaste finanskrisen, så att jag och andra intresserade får tillfälle att ordentligt kommentera vad som verkligen hände. Det kan inte vara rimligt att skildringarna av vad som har hänt i två av Sveriges största finanskriser genom tiderna ska hemlighållas.